

ZMLUVA O DIELO NA REALIZÁCIU SYSTÉMOVEJ INTEGRÁCIE VYBRANÉ APLIKAČNÉ PROBLÉMY

OTÍLIA JAKUBČÍNOVÁ

advokátka,

Bratislavská vysoká škola práva, Fakulta práva, Ústav súkromného práva

Abstrakt

Autorka analyzuje rôznorodosť a interdisciplinárnosť obchodno-právnych vzťahov, ktoré vynikajú pri realizácii projektov systémovej integrácie, definuje legislatívne možnosti a obchodné zvyklosti pri uzatváraní zmluvy o dielo na systémovú integráciu a osobitnú pozornosť venuje problematike vybraných aplikačných problémov – analýze dopytu objednávateľa systémovej integrácie, zrozumiteľnému určeniu predmetu zmluvy, kategorizácii väd a jej významu pre zmluvné strany. V závere autorka poukazuje na dôležitosť tímovej práce IT špecialistov a právnikov v procese prípravy zmluvných vzťahov na projekty systémovej integrácie.

Kľúčové slová

systémová integrácia, zmluva o dielo, outsourcing, kategorizácia väd, implementácia, komplexné projekty, informačné technológie

Abstract

The author analyzes the variety and interdisciplinary nature of the commercial-technical relationships that arise when system integration projects are implemented, defining legislative possibilities and commercialism when a work contract on system integration is concluded and paying special attention to issues related to selected application problems: analyzing the system integration customer's demands, an understandable determination of the purpose of the contract, categorization of defects and their significance for the contracting parties. In conclusion, the author mentions the importance of team work between IT specialists and lawyers in the process of preparing contractual relationships for system integration projects.

Key words

System integration, work contract, outsourcing, categorization of defects, implementation, complex projects, information technology

I. Všeobecné ustanovenia

Realizácia komplexných projektov v oblasti systémovej integrácie obsahuje rôznorodosť zložitých obchodno-právnych vzťahov medzi zúčastnenými subjektami. Z toho dôvodu je nevyhnutné, aby pri tvorbe koncepcie bola okrem iných náležitostí vecne a prehľadne zadefinovaná najmä celková analýza prostredia, funkčná špecifikácia s prehľadnou dokumentáciou a prílohami, proces a koordinácia plnenia jednotlivých realizačných etáp s jasným vymedzením rozdelenia rizík, súčinnosti a záruk, spôsob odovzdania, definícia väd a ich riešenia, možnosti používania a šírenia diela, cieľ projektu, podmienky uzatvárania vykonávacích zmlúv a následne tomu prispôsobený výber adekvátnych zmluvných partnerov a vhodných, jasne a dôsledne špecifikovaných zmluvných typov, ktoré budú garantovať odborné aj právne väzby.

Podnikateľské subjekty pre projekty v oblasti informačných technológií uprednostňujú tzv. outsourcing, teda služby externých dodávateľov, resp. zhotoviteľov pred internými riešeniami. Externí dodávatelia, resp. zhotovitelia sú najčastejšie kontraktovaní na základe výberových konaní, výsledkov verejných obstarávaní, prípadne ako dcérske spoločnosti podnikateľského subjektu, resp. objednávateľa. Outsourcing je stále častejšie využívaný najmä pre praktické skúseností a know-how externých dodávateľov, resp. zhotoviteľov, úsporu prevádzkových nákladov, zo strategických ale aj organizačných dôvodov objednávateľov a v neposlednom rade aj z dôvodov zvýšenej zodpovednosti dodávateľa, resp. zhotoviteľa v porovnaní s mierou zodpovednosti zamestnancov za rovnakú činnosť vykonávanú v pracovno-právnom vzťahu. Je však nutné poukázať aj na možné riziká outsourcingu, ktoré môžu mať za následok predčasné ukončenie spolupráce, pričom najčastejšie dochádza k rizikám neadekvátnej súčinnosti a k neoprávneným využitiam dôverných informácií,

Keďže súčasná právna úprava v Slovenskej republike nedefinuje komplexne špecifiká, ktoré by v jednom právnom odvetví adekvátne regulovali všetky vzťahy vznikajúce v oblasti informačných

technológii, pre projekty systémovej integrácie, ktorých zmyslom je vývoj, využívanie a rozvoj informačných systémov a informačných technológii s cieľom dosiahnutia optimálnych integrovaných kombinácií a integrácie vhodných produktov a služieb od rôznych dodávateľov do kompaktného a vzájomne funkčne prepojeného celku, v praxi je najčastejšie používaná tzv. inominátna, teda nepomenovaná zmluva podľa ustanovenia § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka v platnom znení (najčastejšie zmluva o poskytovaní služieb systémovej integrácie), alebo zmluva o dielo podľa ustanovenia § 536 Obchodného zákonníka, ktorá však upravuje iba všeobecné princípy a náležitosti spojené s realizáciou projektov systémovej integrácie a preto je nevyhnutné, aby bola dôsledne prispôbená osobitostiam v oblasti informačných technológii a informačných systémov.

Vzhľadom na skutočnosť, že systémová integrácia zahŕňa aj dodanie počítačového programu, resp. softvéru, ktorý je predmetom autorského práva, súčasťou zmluvného vzťahu sú nevyhnutne aj ustanovenia, ktoré upravujú poskytovanie práv k softvérovým dielam (najmä počítačovým programom, databázam a pod.) v zmysle ktorých autor za odmenu udeľuje objednávateľovi oprávnenie na použitie prípadne aj na rozširovanie svojho diela dohodnutým spôsobom, vrátane akceptácie ostatných častí Autorského zákona.

V kontexte platnej právnej úpravy Slovenskej republiky možno teda konštatovať, že v ustanovení § 536 a násl. Obchodného zákonníka, ktoré upravuje zmluvu o dielo a tiež v platnom Autorskom zákone, sú dané základy právneho vnímania realizácie projektov systémovej integrácie. V prípade ak počítačový program, resp. softvér ktorý je súčasťou dodávky bol vytvorený ako predmet pracovnej činnosti, je potrebné pri príprave zmluvných vzťahov na realizáciu systémovej integrácie osobitnú pozornosť venovať aj úprave pracovných vzťahov v zmysle autorsko – právnej ochrany a oprávnenia na používanie a šírenie diela.

Napriek uvedenej základnej legislatívne podpore, pri praktickej realizácii systémovej integrácie je predmetná problematika z pohľadu výkladu a uplatňovania v praxi neustálym zdrojom odborných diskusií, ktoré môžu byť prínosom pre očakávané legislatívne iniciatívy v predmetnej oblasti. V zmysle uvedeného a najmä z dôvodu, že realizácia projektov systémovej integrácie je vysoko špecifickou oblasťou, mnohé činnosti v rámci komplexných riešení pri tvorbe

záväzkových vzťahov sú v praxi realizované na základe zásady obchodných zvyklosti (napr. spôsob tvorby funkčnej špecifikácie, zmenové konania, úprava akceptačných testov a pod.).

Významným zdrojom pre nové aspekty vnímania podmienok a zásad realizácie projektov systémovej integrácie sú aj medzinárodné zmluvy a dohody, vrátane práva Európskej únie, ktoré sa Slovenská republika v rámci plnenia záväzkov vyplývajúcich jej z Dohody o pridružení č. 158/1997 Z. z., uzatvorenej medzi Európskymi spoločenstvami na jednej strane a ich členskými štátmi a Slovenskou republikou na strane druhej zaviazala plniť a tým postupne zlad'ovať pravidlá, ktorými sa riadi ochrana práv duševného vlastníctva, s osobitným dôrazom na ochranu pri implementácii a používaní databáz, počítačových programov a softvérových produktov, ktoré sú základnou súčasťou informačných systémov a nevyhnutným predpokladom priemyselného a technologického rozvoja.

Uvedené súvislosti prezentujú len veľmi stručné teoretické východiská, potrebné pri ďalšej analýze a komparácii vybranej problematiky - zmluvy o dielo s prihliadnutím na systémovú integráciu. Vybraným otázkam, ktoré spôsobujú najčastejšie aplikačné problémy v praxi sa budem podrobnejšie venovať v nasledujúcich častiach tohto príspevku.

II.

Analýza dopytu objednávateľa systémovej integrácie

Projekty systémovej integrácie analyzujú, koordinujú a zabezpečujú komplex prepojených špecializovaných činností a systémových procesov na interdisciplinárnej úrovni, ktorých cieľom je komplexný a integrovaný produkt, resp. informačný systém, rešpektujúci všetky zložky integrácie.

Prioritným predpokladom, aby bolo možné dosiahnuť požadovaný cieľ projektov systémovej integrácie, je schopnosť a dostatočná pripravenosť zmluvných strán jasne zdefinovať podmienky spolupráce, predovšetkým dopyt a ponuku tak, aby výsledkom bol skutočne integrovaný produkt, nie len izolované časti a čiastkové služby.

Aby mohol objednávateľ systémovej integrácie vybrať vhodného zmluvného partnera pre uzavretie zmluvy o dielo na systémovú integráciu, je nevyhnutné, aby si pred finálnym definovaním dopytu, následným zvažovaním ponuky zhotoviteľa a uzavretím zmluvy o dielo na realizáciu systémovej integrácie, upresnil projektové, procesné a organizačné požiadavky a to najmä v zmysle rozsahu projektu v oblasti procesov a služieb systémovej integrácie, aj v oblasti aplikácii, jasne zdefinoval očakávaný cieľ systémovej integrácie v zmysle obsahových a rozsahových náležitostí služieb, aj aplikácii a riešení systémovej integrácie. Ďalšou dôležitou súčasťou pred predložením finálneho dopytu objednávateľa je vymedzenie jednotlivých etáp projektu a zdefinovanie očakávaných výstupov a časových požiadaviek. Neopomenuteľnou náležitosťou je určenie jednoznačných kvalitatívnych, finančných a personálnych kritérií pre jednotlivé etapy plnenia a tiež definovanie súvisiacich väzieb na iných dodávateľov, iné projekty a úlohy objednávateľa. Už vo fáze analýzy dopytu objednávateľa systémovej integrácie a výberu vhodného zhotoviteľa je potrebné pripraviť návrh pre organizáciu komplexného projektu a určiť vedúcich, resp. odborných garantov pre jednotlivé etapy pripravovaného projektu.

Len pri správnom a dostatočne určitom vypracovaní požiadaviek dopytu a hodnotiacich kritérií bude objednávateľ dostatočne pripravený vybrať vhodného zhotoviteľa s kompatibilnou metodológiou a predísť závažným realizačným nedostatkom.

III.

Vymedzenie predmetu zmluvy o dielo na realizáciu systémovej integrácie

Ustanovenie § 536 a následne Obchodného zákonníka v platnom znení definuje, že podstatnými náležitosťami zmluvy o dielo (ktorých absencia by zo zákona spôsobovala neplatnosť zmluvy) je vymedzenie diela a určenie ceny, resp. aspoň dohodnutý spôsob jej určenia, ak zmluvné strany neprejavia vôľu uzavrieť zmluvu bez tohto určenia. Dikcia predmetného právneho predpisu taktiež umožňuje, aby si zmluvné strany zvolili, či zmluvu uzatvoria ústne, alebo písomne.

Vzhľadom na komplikovanosť a rozsiahlosť projektov systémovej integrácie je v praxi nepredstaviteľné, aby sa zmluvné strany uspokojili s ústnym uzavretím zmluvného záväzku.

Taktiež je nevyhnutné, aby sa neobmedzili len na povinné náležitosti predmetného zmluvného typu a v zmluve veľmi precízne a konkrétne dohodli jednotlivé postupy a riešenia.

Jednou z najpodstatnejších náležitostí zmluvy o dielo na realizáciu systémovej integrácie je detailne, vecne a zrozumiteľné určenie predmetu zmluvy. Práve táto časť zmluvy je v praxi častým základom problematických výkladov a nejasností.

Projekty systémovej integrácie sú zvyčajne realizované vo forme rámcovej zmluvy a vykonávacích zmlúv, ktoré na ňu nadväzujú. V čase uzatvárania rámcovej zmluvy ešte nie sú detailne zanalyzované špecifikácie integrovaného informačného systému. Analýza informačného systému a celkového prostredia kde sa bude uskutočňovať implementácia je jedným z prvých realizačných úkonov zmluvného vzťahu a až následne zmluvné strany upresňujú mnohé kritéria spolupráce vrátane priebehu realizácie projektu vo všetkých jeho etapách a tiež určenia základných kritérií funkčnosti diela.

Definícia, resp. bližšia konkretizácia komplexného predmetu zmluvy býva teda často uvedená v technických prílohách zmluvy (napr. vo funkčnej špecifikácii), po sfinalizovaní a akceptovaní analýzy informačného systému a predložení funkčnej špecifikácie. Z technického pohľadu možno označiť tento postup za logický, no pri príprave návrhu zmluvy je nutné aspoň rámcovo vymedziť predmet zmluvy tak, aby bol jasný a dostatočne fixný, určiť kritéria pre flexibilitu definície predmetu zmluvy vo všetkých jej etapách a dbať na to, aby objednávateľ mal možnosť spolupracovať pri analýze informačného systému a funkčnej špecifikácie. Dôležitou podmienkou objednávateľa by mala byť možnosť pripomienkovania procesu analýzy informačného systému a funkčnej špecifikácie a tiež možnosť následného schváľovania finálnych výstupov.

Z uvedeného dôvodu je potrebné už pri štruktúrovaní rámcovej zmluvy zdefinovať vzťah rámcovej zmluvy a jej príloh s nadväznosťou na vykonávacie zmluvy. Zmluvné strany môžu predísť možným interpretáčnym nejasnostiam tak, že v prílohe rámcovej zmluvy ešte pred sfinalizovaním funkčnej špecifikácie určia alternatívy riešenia pre jednotlivé funkcionality informačného systému.

III.

Vady diela a ich kategorizácia

Vadné dielo je charakteristické tým, že nezodpovedá výsledku určenému v zmluve (§ 560 ods. 1 Obchodného zákonníka). Vadnosť diela sa teda posudzuje podľa toho, ako je vymedzený predmet diela v zmluve. Aj z uvedených dôvodov sa odporúča čo najpodrobnejšie a najpresnejšie vymedziť predmet plnenia, aby nevznikli prípadne pochybnosti o tom, či dielo je vykonané riadne, alebo s vadami. Ak takéto podrobné a presné vymedzenie zmluva neobsahuje, vychádza sa vo všeobecnosti z povahy predmetu plnenia.

Realizácia systémovej integrácie je komplexným projektom, ktorý pozostáva z mnohých na seba naväzujúcich etáp, pričom problematika vád je jednou z najdôležitejších častí celého zmluvného vzťahu. Ak si zmluvné strany nezadefinujú precízne čo možno považovať za vady diela v jednotlivých etapách realizácie, vystavujú sa riziku nejasného výkladu a tým aj možným problémom pri odovzdaní a prevzatí diela, čo môže mať za následok nedodržanie časového harmonogramu plnenia, neuhrádzanie ceny, uplatňovanie úrokov z omeškania, zmluvných pokút a podobne.

V obchodnej praxi, najmä pri realizácii kontinuálnych zmlúv o dielo, ktoré sú riešene etapovitým a dlhodobým spôsobom by sa pri uzatváraní záväzkových vzťahov mala venovať zvýšená a vyprecízovaná pozornosť najmä inštitútom odovzdávania a prevzatia diela a v tomto kontexte aj zárukám, záručným a pozáručným servisom a spôsobom odstraňovania vád. Pri inštitúte odstraňovania vád je pre rýchlosť zásahov obvyklá tzv. kategorizácia vád, ktorá pre zmluvné strany znamená najmä sprehľadnenie termínov odstránenia vád. Obvykle sa delia vady diela nasledovne:

Ťažké vady - vady, ktoré spôsobujú, že ich aplikácia alebo primárne časti celej aplikácie sa nedajú využívať alebo spôsobujú zrušenie, resp. zablokovanie systému diela. Za ťažkú vadu sa tiež považuje veľké množstvo drobných a stredných vád. Ťažké vady na výkonoch majú za následok neprevzatie výkonov objednávateľom.

Stredne ťažké vady - vady, ktoré narušujú priebeh práce v rámci špecifikovanej funkčnosti nedostatkami v aplikácii, ale ďalší chod je možný.

Ľahké vady - vady, ak je funkcia v zmysle špecifikácie síce realizovaná odchylné, avšak vykonanie nie je podstatne ovplyvnené.

Z uvedených dôvodov je vhodným riešením zadefinovanie kategorizácie väd diela a tiež dôsledky väd, v zmysle určenia kritérií pre rozlíšenie nedostatkov, ktoré nemajú vplyv na celkovú funkčnosť diela a nedostatkov, ktoré fatálne ovplyvňujú použitie diela a určenie reakčnej doby, resp. lehôt na ich odstránenie.

Zhotoviteľ zodpovedá v zmysle § 560 ods. 2 Obchodného zákonníka za tie vady, ktoré má dielo v čase odovzdania predmetu plnenia (výnimku tvoria prípady, ak nebezpečenstvo náhodnej škody na diele prechádza na objednávateľa neskôr, potom je rozhodujúci tento čas). Ustanovenie § 562 ods. 1 ukladá objednávateľovi povinnosť skontrolovať predmet diela čo najskôr po jeho prevzatí. Pri tejto kontrole by mal objednávateľ odhaliť všetky zjavné vady diela. Nedodržanie tejto povinnosti nepostihuje zákon priamou sankciou, nesplnenie tejto povinnosti však môže byť príčinou, že objednávateľ sa nedomôže práv zo zodpovednosti za vady súdnou cestou. Po odovzdaní predmetu plnenia zhotoviteľ zodpovedá za vady, ktoré vzniknú v záručnej dobe, ak sa na jej poskytnutie zaviazal v zmluve a za vady, ktoré vznikli porušením jeho povinnosti. Takýmto porušením povinnosti môže byť prípad, ak vady vznikli v dôsledku nevhodného obalu pri odoslaní predmetu plnenia alebo jeho časti prepravcom (napríklad zaslanie projektovej dokumentácie poštou) alebo prípad, keď vady vznikli v dôsledku toho, že zhotoviteľ k nainštalovanému zariadeniu poskytol vadnú užívateľskú príručku.

Zmluvné strany často zabúdajú zmluvne upraviť obmedzenie zodpovednosti za vady, resp. okolnosti vylučujúce zodpovednosť. Následne veľmi často dochádza k sporom zmluvných strán v zmysle nejasného výkladu špecifikácie predmetu plnenia, rozdelenia kompetencií a rozsahu poskytnutia súčinnosti.

IV.

Záver

Realizácia projektov systémovej integrácie je dlhodobým procesom, ktorý obsahuje množstvá špecifík z pohľadu odborného, aj právneho. Príprava zmluvných vzťahov pre tento typ realizácie je sťažená nedostatočne komplexnou legislatívnou úpravou a mnohokrát aj nejasne definovanými cieľmi projektu. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné chápať proces prípravy zmluvných vzťahov ako tímovú prácu IT špecialistov a právnikov. Pri nedostatočnej komunikácii obidvoch strán nie je možné pripraviť jasnú prehľadnú a kompatibilnú zmluvnú dokumentáciu, ktorá by cielene reagovala na potreby praxe. Dôležitou podmienkou vhodného výberu a obsahového spracovania zmluvného záväzku je oboznámenie právnika s príslušnou projektovou dokumentáciou, priebehom realizácie systémovej integrácie, aj v nadväznosti na ďalšie časti plnenia v zmysle poskytovania servisu, zmenových konaní, školení, komunikácie zmluvných strán a podobne. Nevyhnutným predpokladom dobre fungujúceho záväzkového vzťahu v procese realizácie systémovej integrácie je aj oboznámenie manažmentu, vedúcich projektov a ostatných IT špecialistov, ktorí sa podieľajú na realizácii plnenia s obsahom a interpretačným výkladom zmluvných dokumentov, aby v praxi nedochádzalo k porušovaniu prijatých pravidiel spolupráce.

Kvalitná príprava komplexnej zmluvy o dielo na realizáciu systémovej integrácie si vyžaduje dôkladnú analýzu požiadaviek zmluvných strán, dobrú znalosť aplikačného prostredia a legislatívnych podmienok a v neposlednom rade aj súčinnosť zainteresovaných subjektov. Účelom tohto príspevku nebolo podať vyčerpávajúci pohľad na vymedzenú problematiku, ale vo vymedzenom rozsahu poukázať na vybrané časti, ktoré v praxi spôsobujú najčastejšie aplikačné problémy.

Literatúra:

- [1] Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kolektív: Obchodní zákonník, komentář, 5. vydání, Praha, vydavatel'stvo: C.H.Beck, 1998, 1110 strán, ISBN: 80-7179-143-1
- [2] Pelikánová, I.: Komentář k obchodním zákonníku, 4. díl § 409-565, vydavatel'stvo: LINDE PRAHA, a.s. 1997, 600 strán, ISBN: 80-7201-095-6
- [3] Kopáč, L.: Obchodní kontrakty II. díl, vydavatel'stvo PROSPEKTRUM Praha 1994, 667 strán, ISBN: 80-7175-020-4
- [4] Voříšek, J.: Systémová integrace – komplexní služba v oblasti IS/IT, In: Systémová integrace 1/1994, s. 15-31
- [5] Maisner, M.: Smluvní aspekty informačních technologií, In: Systems Integration 2004, s. 88

Kontaktné údaje na autora – e-mail:

otilia.jakubcinova@gmail.com